

El nou paradigma de la representació

Jordi RIBES i MARSAL

Quan se'm va invitar a participar en aquesta jornada i l'Àngels em va esmentar la temàtica del parlamentarisme andorrà em van sorgir dos dubtes.

El primer, com podria parlar del parlamentarisme o del Consell General des de la inexperiència, des del desconeixement pràctic d'una institució que, si bé té per vocació representar-nos a tots i de la qual la teoria de funcionament, en major o en menor mesura, tots coneixem, a la pràctica pocs sabem com funciona i encara menys les deficiències o problemàtiques que envolten la figura institucional.

El segon dubte –que crec que és el que s'esperava buscant una figura com la meua per a aquesta jornada– era com puc parlar de la visió dels joves sobre el parlamentarisme, quan la majoria de joves desconeixen la funció d'aquesta institució, i m'atreviria a dir que molts no sabrien diferenciar entre un govern i un parlament.

Ara bé, dels dubtes molt sovint sorgeixen les solucions. I des de la meua professió estic acostumat al fet que els clients em vinguin amb problemàtiques i em toqui buscar quines són les raons reals dels problemes que se'm presenten, quin és el rerefons de tot plegat.

Per tant, avui en lloc de parlar directament del parlament andorrà, el que faré és tractar l'embrió del parlamentarisme, d'on vénen les problemàtiques que us he esmentat.

I en aquest sentit voldria fer especial èmfasi en la idea de representació.

La representació és l'eix d'una democràcia, al mateix temps que la participació, però així com la participació s'ha analitzat de moltes formes i s'han traçat estudis per tractar la qüestió, la representació ha quedat sovint òrfena d'anàlisi.

M'explico. Per qüestions pràctiques, els models electorals poden variar segons les especificitats dels països i anar-se adaptant a les transformacions demogràfiques de cada territori i seguir tendències marcades per les societats. Però en canvi els models de representació no varien amb tanta facilitat.

I amb models de representació vull dir, com les persones són representades en col·lectiu, però

sobretot, com se senten representades. I aquí és on recau la necessitat d'una transformació no només a Andorra sinó globalment.

Analitzem, doncs, quatre dades ràpidament.

L'abstenció a Andorra se situa actualment vora el 33% en eleccions nacionals i quasi en el 39% en eleccions comunals, segons les dades de les darreres eleccions, una tendència que ha anat creixent a mesura que han anat passant els anys i que la societat andorrana ha anat evolucionant.

D'aquest fet se'n poden fer diverses anàlisis, tant partidistes com tècniques. D'una banda, es pot tractar com a conseqüència de la desafecció política; de l'altra, com a desconeixement i ignorància de la política andorrana, i finalment pel repudi al sistema democràtic actual. I si bé és cert que totes aquestes anàlisis de forma separada són encertades, si n'extraïem el mínim denominador comú, recaïem en la idea d'una manca de sentiment de representació.

Des de la perspectiva de la desafecció política, potser és més fàcil distingir la idea, ja que considerem que els electors no creuen que els polítics actuals siguin capaços de representar els interessos de la societat, i per tant les figures dels candidats no responen a les necessitats de la població.

Des de la perspectiva del desconeixement i la ignorància de la política andorrana, voldria reprendre les dades de la darrera enquesta d'opinió política efectuada per l'Institut d'Estudis Andorrans, en què es determina que al 50% dels enquestats els interessa poc (33%) o gens (17%) la política andorrana. I si ampliéssim l'estudi i el féssim molt més exhaustiu, n'estic segur –i és una valoració personal– que, preguntant qüestions concretes de la política actual, el percentatge real de desconeixement augmentaria exponencialment atès que el seguiment actiu de l'actualitat del país recau tan sols en un petit nombre de persones molt sovint també relacionades directament o indirectament amb la política i les institucions del país. La resta d'individus poc interès demostren a conèixer l'actualitat de la seva representació parlamentària.

I és aquí on una vegada més, sota la perspectiva que puc fer, podem veure que la societat no s'acaba de sentir representada, atès que es demostra una desmotivació a l'hora de conèixer les notícies relacionades amb els que teòricament han de defensar de forma pública i efectiva els interessos col·lectius.

I finalment, si fem l'anàlisi de l'abstenció des de la perspectiva del repudi al sistema democràtic, aquí podria centrar-me en el públic més jove, en el qual noves tendències de participació estan naixent per la necessitat de sentir-se representats, i no només pel que fa a candidatures sinó per noves fórmules d'elecció de representants. I l'exemple el podem tenir en els veïns del sud, on apareixen partits com la Crida d'Unitat Popular, més coneguda com la CUP, o Podemos. Moviments assemblearis que intenten convertir-se en sistemes híbrids de participació entre els models democràtics parlamentaris i models democràtics altament participatius.

Però també tenim exemples dels moviments de la societat que busquen indirectament fer trontollar els models democràtics establerts amb l'elecció de candidatures que trenquen completament amb els arquetips de la política desenvolupada del segle XXI. Podria esmentar partits com Alternativa per Alemanya, Alba Daurada a Grècia, el Partit per la Llibertat a

Holanda o candidatures com la del president dels Estats Units, Donald Trump. Tots com a punt comú, trencar amb els sistemes actuals.

Per tant, la pregunta és molt senzilla: què està passant perquè la societat no se senti representada?

Si tingués la resposta crec que ara mateix seria assessor polític de molts partits, però no és el cas, ja que una resposta concreta no existeix. Tanmateix sí que podem fer una avaluació de causes, i la principal, al meu entendre, és l'evolució social en termes de representació.

Amb això vull dir que potser no és el model democràtic que ha canviat, ni uns pitjors polítics, ni uns representants mal escollits. Simplement és que les necessitats han variat.

Fem, doncs, una anàlisi històrica de la representació:

A l'antiga Grècia es va establir una democràcia directa basada en quatre pilars:

- Igual respecte a tots els ciutadans.
- Igualtat davant la llei.
- Igualtat de poder.
- Llibertat d'expressió i de reunió.

Amb aquest últim vull que us imagineu les places plenes de gent per parlar de política, les antigues àgores. Més endavant ho entendreu.

En canvi, en la República romana dominaven les elits, depenent de la riquesa del candidat i el grau d'influència i participació política, el que s'anomenava *oligarquia* (timocràcia).

A l'edat mitjana, amb les elits reials, escollides de forma no gaire democràtica, sorgeix la necessitat de ser representats com a mínim professionalment, amb una agrupació de voluntats conjuntes, i comencen a aparèixer agrupacions d'Estat de tipus corporacions d'artesans i professionals i gremis.

Més tard, amb la constitució dels Estats Units apareix el principi de la llibertat natural i igualtat, amb un govern escollit pel poble que estableix com a base la protecció dels drets i les llibertats civils. Això sí, només per als blancs i amb vot únicament masculí.

I no és fins a la Revolució Francesa que s'estableix el sistema de representació sectorial per partits, que va ser tot un canvi però també un mal de cap important, ja que tothom tenia dret a ser representat, però s'havien d'agrupar opinions i tendències.

Atenent tota aquesta evolució des del que anomenava Plató "el govern dels governats" fins a la democràcia de la Revolució Francesa, que també ha anat evolucionant, podem veure que la representació no és inamovible, i que la societat demana canvis.

Esperem que no sempre tallant caps, però sí amb reclamacions populars.

I ara vull que tornem a la imatge que he esmentat anteriorment de l'àgora de l'antiga Grècia. Era un espai que va revolucionar la participació ciutadana, ja que tothom parlava de temes molt diversos i on unes veus podien sobresortir de les altres segons els suports que tinguessin. Llavors s'aplicava el criteri de representació segons majories. Doncs bé, la situació no ha canviat tant i hem tornat a les places per parlar de política i qüestions que ens envolten, però aquestes places ja no són físiques sinó virtuals.

Ho definiré com a àgores virtuals. Els fòrums de debat però sobretot les xarxes socials són els espais on la gent ha tornat a tenir l'oportunitat de generar tendències d'opinió, opinar sobre allò que li interessa i compartir-ho amb més gent.

Ja no és tan necessari escollir representants que parlin per nosaltres sinó que ho podem fer nosaltres mateixos. Ja no és necessari que un polític prengui decisions ell sol, ja que ara podem interactuar directament amb ell.

El paradigma de la societat ha canviat, però el sistema de representació continua sent el mateix.

Per concloure, diré que la societat potser ja no vol un representant que parli per ella, sinó simples gestors d'opinions. Però a la vegada hem de saber que si els representants no són a les àgores serà molt complicat que la societat els pugui considerar bons gestors, perquè no coneixeran de primera mà el que la gent demana.

I uns exemples molt clars. Donald Trump ha estat des del primer dia el candidat de l'àgora virtual, on ha arreplegat les opinions dels uns i dels altres i, com feien a l'antiga Grècia, impulsant rumors entre la gent perquè la població canviés d'opinió. I d'altra banda, els partits radicals creen dins les àgores virtuals, mitjançant petits peons, pors i odis per crear la figura dels *dolents*.

Una societat bipolaritzada sempre serà una societat més activa en les qüestions que defensa i necessitarà un representant que sigui el gestor de l'opinió.

Siguem, doncs, conscients que hi ha un nou paradigma de la representació i que els parlaments hauran de ser capaços d'adaptar-s'hi, o bé una mala utilització del sistema podria ser una realitat en molt pocs anys.

Jordi Ribes i Marsal,

consultor de màrqueting i relacions públiques i President
de la Secció Jove de Demòcrates per Andorra